

Джерела та література

1. Hanson Robotics. Sophia the Robot. URL: <https://www.hansonrobotics.com/sophia/>.
2. Honda Motor Co. ASIMO by Honda – The World's Most Advanced Humanoid Robot. URL: <https://global.honda/innovation/robotics/ASIMO.html>.
3. Boston Dynamics. Atlas – The World's Most Dynamic Humanoid Robot. URL: <https://bostondynamics.com/atlas/>.
4. Intelligent Robotics Laboratory, Osaka University. Geminoid HI-4 Project (Hiroshi Ishiguro Laboratory). URL: <https://www.geminoid.jp/en/>.
5. Азімов, А. Я, робот. – Нью-Йорк : Gnome Press, 1950. – 253 с.
6. European Commission. Ethics Guidelines for Trustworthy AI. – Brussels, 2019. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>.
7. Nanyang Technological University. Nadine Social Robot Project URL: <https://www.ntu.edu.sg/scse/research/nadine>.
8. European Parliament. Artificial Intelligence Act: EU rules to ensure AI is safe and respects fundamental rights, 2024.
URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20240614STO12304>.
9. Gunkel, D. J. The Machine Question: Critical Perspectives on AI, Robots, and Ethics. – MIT Press, 2012. – 270 p.

УДК: 17.02:621.039.58

Микола Мартиць

Науковий керівник: Оксана Горішна, доктор філософії

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВІД УТИЛІТАРНОГО ІНСТРУМЕНТА ДО ДУХОВНОГО ФЕНОМЕНА: ТЕХНІКА Й ГУМАНІЗМ

Анотація. У статті розглядається еволюція техніки від утилітарного інструмента до духовного феномена, що формує морально-ціннісні орієнтири людства. Підкреслюється взаємозв'язок технічного прогресу з гуманістичними ідеями та необхідність моральної відповідальності за використання технологій. Автори наголошують, що лише гуманістичний підхід здатен забезпечити гармонійний розвиток людини й суспільства в епоху науково-технічних трансформацій.

Ключові слова: *техніка, гуманізм, цінності*

Mykola Martyts

Scientific supervisor: Oksana Horishna, Ph.D

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

FROM A UTILITARIAN INSTRUMENT TO A SPIRITUAL PHENOMENON: TECHNOLOGY AND HUMANISM

Розвиток людської цивілізації неможливий без осмислення життєво-важливих та ціннісних чеснот індивіда, які відображають, у першу чергу, його діяльність і прагнення полегшити щоденну працю. Як слушно наголошують О. Горішна та М. Палясюк (2024), генезис гуманістичних ідей у філософських та соціальних концепціях визначає не лише духовні орієнтири суспільства, а й напрямки його культурно-технологічного поступу [2]. Одним із ключових чинників цього розвитку є техніка, що від найдавніших часів супроводжує людину, змінюючи форми її існування та межі можливостей.

Спостерігаючи за природою, ми протягом тисячоліть осмислювали її сокровенне значення, проте лише поступово почали звертати увагу на власні творіння – рисунки, побутові інструменти та знаряддя щоденної праці, які не лише допомагають опановувати навколишній світ, а й визначають наш цивілізаційний поступ.

Осмислення ролі техніки як засобу творення розпочалося ще у період Наукової революції XVI століття. До цього часу вона сприймалася як елемент, що позбавлений будь-якої духовної цінності або сакрального значення. Впродовж десятки років науковий прогрес легітимізували нові методики дослідження та відкрили подальші горизонти для самопізнання, перетворивши техніку на ключ розуміння еволюційного шляху людства. Наступні п'ять століть мислителі розглядали техніку не лише як джерело прогресу, а й як потенційну загрозу, адже вона здатна не лише дарувати благословення життя, але й водночас — легко його забирати. Це породило суперечності у поглядах на цінність і доцільність наукового прогресу (В. Вернадський, 1996) [1]. На мою думку, ця подвійність техніки й сьогодні залишається актуальною: кожен новий винахід відкриває перед суспільством широкі можливості, але водночас змушує замислитися над ризиками його неконтрольованого використання. Наприклад, інформаційні технології забезпечили безпрецедентний доступ до знань, але одночасно спричинили виклики, пов'язані з маніпуляціями, залежністю та втратою права на приватне життя.

Спочатку технічні винаходи розглядалися як звичайні інструменти для задоволення утилітарних потреб і полегшення щоденної клопіткої праці. Наприклад, кам'яні знаряддя чи середньовічні укріплення не виходили за межі практичної користі. Проте вже з часів Наукової революції техніка стала невіддільним аспектом культурного поступу і почала визначати ритм майбутнього розвитку суспільства.

Отже, техніка від первісних інструментів до сучасних високих технологій завжди була важливим чинником розвитку цивілізації. Проте лише гуманістичний підхід дозволяє осмислити її не як нейтральний інструмент, а як феномен, що має глибокий економічний та морально-етичний вимір. Відповідальне ставлення до технічного прогресу забезпечує гармонійний розвиток людини й суспільства, зберігаючи цінності гуманізму та гідність кожної особистості.

Гуманістичні ідеї у сучасних філософських концепціях наголошують, що будь-яке технічне досягнення має розглядатися у контексті людських цінностей, адже воно може слугувати спільному благу або становити небезпеку людській расі та навколишньому середовищі. Звідси випливає необхідність моральної відповідальності за використання техніки та інтеграції науково-технічного прогресу у сферу духовних орієнтирів. У цьому сенсі гуманізм закликає до глобально-критичного осмислення наслідків діяльності людини, аби техніка не зводилася лише до матеріального феномену, а ставала культурним та етичним надбанням, спрямованим на гармонійний розвиток особистості та збереження людської гідності.

Перспективи майбутнього, як зазначають Horishna та Palasiuk (2024), полягають у подальшому інтегруванні гуманістичних ідей у технологічний розвиток, що сприятиме формуванню більш справедливих соціальних відносин і духовно орієнтованої цивілізації [2]. У цьому контексті техніка стає не лише засобом матеріального прогресу, а й інструментом утвердження гуманістичних принципів – свободи, рівності та відповідальності людини перед світом і суспільством.

Джерела та література

1. Вернадський В. І. Про науковий світогляд [пер. М. Кратко]. Київ : НАН України ; Центр гуманітарної освіти , 1996. 56 с.
2. Горішна О., Паласюк М. Генезис розвитку гуманістичних ідей у філософських та соціальних концепціях. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2024. Т. 16, № 2. С. 28–35. DOI: <https://doi.org/10.15421/352443>